

PROGRAM ŽUPNE ZAJEDNICE U SVJETLU KATEKIZMA KATOLIČKE CRKVE

BONO ZVONIMIR ŠAGI

Uvodna zapažanja

O župnim programima se baš osobito i ne razmišlja. U nas je sada sva pastoralna pažnja skrenuta na školu i školski vjeronauk, pa se čini da Katekizam Katoličke crkve, koji je pred nama, i nema nešto posebno, što bi na izrazit način tangiralo župu. Zanimljivo je primijetiti da se samo na dva mjesta u cijelom tom Katekizmu izrijeком spominje župa, a župnik se uopće ne spominje. I to u vezi s nedjeljnom Euharistijom (br. 2179)¹ i u vezi obaveze roditelja za vjerski odgoj djece (br. 2226), jedanput se spominje *župna zajednica* u vezi sa službom prezbitera (br. 1595). Ni s pojmom zajednice nije mnogo bolje. Čak se nigdje ni Crkva izrijeком ne definira kao zajednica/zajedništvo, tako da npr. u realno kazalo izdavači KKC-a, ni Vatikanski na francuskom (*Mame/Plon*, 1992.) ni talijanski (*Piemme*, 1993.), nisu ni stavili natuknicu comunità/comunione, iako se ipak ta riječ nalazi na dosta mjesta u tekstu. Ta, na oko nebitna, pojedinost nalaže ekleziologu da potraži razlog (za što nije ovdje mjesto), jer se poslije II. vatikanskog koncila upravo riječ zajednica mogla uzeti kao znak raspoznavanja ekleziologije². Pretežito se govori samo jednostavno o Crkvi i crkvenom jedinstvu³, pa i ondje gdje bi pastoralist osjetio potrebu govora u Crkvi-zajednici⁴.

¹ KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE citiram po CATECHISMO DELLA CHIESA CATHOLICA izd. PI-EMME Spa., 1993.

² Zapravo je čudno izbjegavanje izričaja *Crkva – zajedništvo/zajednica* nakon što je i Druga izvanredna sinoda biskupa 1985. u svom završnom dokumentu (*Relatio finalis* II C – vidi: *Završni dokumenti* KS, Zagreb 1986, str. 20 s) baš to istakla kao posebno važan koncilski doseg.

³ Možda se i u tome nalazi razlog za prigovor koji upućuju neki radikalniji teolozi kao npr. **Hans Küng** koji kaže: »U starom centralističkom stilu pokušava Rim ponovno utvrditi svoje poimanje 'katoliciteta' (usp. *Un catechismo universale?* – CONCILIUM 29 (1993) 3, str. 153–156).

⁴ Da postoji problem u vezi s tim i da stvari nisu jasne, svjedoči *Pismo Zbora za nauk vjere biskupa Katoličke crkve* od 28. V. 1992. »de aliquibus aspectibus Ecclesiae prout est communio«, gdje se Crkva-zajednica ovako definira: »Ecclesia Christi, quam in Symbolo confitemur unam, sanctam, catholicam et apostolicam, est Ecclesia universalis, scilicet universalis discipulorum Domini communitas, quae adest et operatur in particularitate diversitateque personarum, coetuum, temporum atque locorum« (br. 7).

No takav izbor govora, dakako, ne isključuju župu »kao krajnje mjesno očitovanje Crkve«, koliko je »ona u nekom smislu *Crkva sama što živi među kućama svojih sinova i svojih kćerica*«, kako se izražava Ivan Pavao II u *Christifideles laici* (br. 26). Župa u tom smislu ostaje najizrazitije ugrađena u opći katehetski zadatak Crkve.

Mi bismo, naravno, s gledišta pastoralne župne zajednice smjeli očekivati da KKC neće biti povod za rastavljanje trinoma »*doctrina-scientia-experientia*« tj. da se kateheza neće toliko zasebno »školski« institucionalizirati da bi se istrгла iz živog iskustva izgradnje Crkve, kao »Božje obitelji, skupine braće koju prožimlje jedan duh« (LG 28), 'zajednice vjernika' (k. 515,1), da vjeronauk neće prestati biti izvrsno sredstvo ekleziogeneze u pojedinoj sociološkoj i kulturnoj sredini. Zato se sve što se u KKC odnosi općenito na zadaću Crkve, i posebno na zadaću partikularne Crkve, u određenoj mjeri odnosi na župu koja »uvodi kršćanski narod na redovni izraz liturgijskog života, ujedinjuje ga u (euharistijskom) slavljenju: naučava Kristovu spasonosnu nauku; prakticira Gospodinovu ljubav u dobrim i bratskim djelima (br. 2179)«. Stoga se, kad je riječ o župi u svezi s Katekizmom, ne radi samo o programu katehizacije, već i o cjelovitom programu župnog pastoralna u kojem katehetska crta mora biti posebno istaknuta, hoće li se ostvarivati sklad između onoga što se vjeruje, molitve i slavljenja otajstava, te života/djelovanja (*lex credendi, lex orandi i lex vivendi/agendi*).

U ovom kratkom priopćenju mogu postaviti tek nekoliko teza koje bi mogle poslužiti u promišljanju i stvaranju programa župne zajednice.

1. Župa je nezamjenjiva

Iako još postoje tendencije, napose iz perspektive novijih duhovnih gibanja u Crkvi da se nadide župno načelo crkvenog pastoralna, posebno ukoliko je vezan uz teritorijalno (mjesno) određenje, u korist slobodnog vjerničkog udruživanja ili u korist onog što se naziva duhovnim, molitvenim, neokatekumenskim ili sl. pokretom, ipak ima sve više i nastojanja da se revalorizira župa. Svaki je pokret⁵, pa i vjersko-duhovni sam po sebi privremen, a župna zajednica, ukorijenjena »usred ljudskih domova, živi i djeluje duboko urasla u ljudsko društvo i iskreno je solidarna s njegovim težnjama i njegovim dramama« (CL 27). Ona ostaje dokle god u ljudsku životnu sredinu unosi duh svoga vjerovanja i sukladno njemu razvija način življenja. Sada je valja revalorizirati u crkvenoj svijesti, jer je bila izvrgnuta negativnim kritikama i katkad sasvim površnom odbacivanju. Iznijeti ću nekoliko, po mom sudu, važnih pastoralnih razloga za to.

a) Zbog gajenja žive moralne tradicije u društvenoj sredini

Ona je u društvenoj sredini stup moralne tradicije. U kulturu unosi duhovne i vjerske kršćanske elemente i čini je prenosnikom evanđeoskih vrednota, što je za Crkvu i njezino poslanje u svijetu od bitne važnosti. Bez tradicije i neprestanog razvijanja živog *osjećaja*

⁵ Pojam »pokret« označuje, sociološki, onaj specifičan oblik kolektivnog ponašanja koji shvaćaju određene mobilizirane mase i društvene grupe u namjeri da proizvede promjenu postojećeg socijalnog poretka. ... u svakom je potrebna neka posebna ideologija (određene vrednote i specifično shvaćanje stvarnosti ...svijest – biti nosilac jednog projekta ... solidarnost među članovima i integrativni sustav odnosa među osobama – članovima. (Vidi: C. BONICELLI-F. GARELLI u *Dizionario di Pastorale della comunità cristiana*, Cittadel. Ed. Assisi, 1980, str. 379).

vjere (*sensus fidelium*) i osjećaja crkvenosti (*sentire ecclesiam*) i gajenja žive tradicije nema pravog izgrađivanja Crkve koja bi uistinu bila »stup i uporište istine« (1 Tim 3,15).

Sve, kojekakve tzv. spontane zajednice, prije ili kasnije, ili se zatvaraju u svoju sektašku ekskluzivnost ili se duhovno rasplinjavaju i raspršuju, ako se ne vrate na zdrave tokove žive tradicije koju gaje crkvene zajednice ukorijenjene na određenom teritoriju u nekoj sociološkoj sredini. »Bez tradicija ne bi bilo ni narodne duše, ni mogućnosti civilizacije...« ustvrdio je još prije dvadesetih godina ovoga stoljeća *Gustav Le Bon*⁶. On je dobro uviđao da se razaranjem tradicije želi postići napredak, ali napredak sam po sebi nije civilizacija. On bez žive i dinamične, u moralnom smislu ispravne tradicije može biti za čovjeka i jako poguban. Živa pak se moralna tradicija (moralni osjećaj) uvijek stvara, upravo najbolje, pomoću živa iskustva zajednice vjere ugrađene u prirodnu sredinu. Kako zamjećuje papa Pavao VI: »Zaista se i odviše često događa da moralni, duhovni i religiozni oslonci prošlosti podlegnu, a da istovremeno nije zajamčeno uklapanje u novu stvarnost« (PP 10).⁷

b) Zbog izravne veze s obiteljima

Gledajući na župu u toj svezi s narodnom kulturom, tradicijom, običajima; osobito u svezi s obiteljima i odgojnim praćenjem čovjeka u njegovu rastu od rođenja, ona zadržava nezamjenjivo mjesto i u evangelizaciji i u katehizaciji i u sakramentalizaciji i u svjedočenju među različitim ljudima u konkretnoj ljudskoj sredini. KKC kaže: »Župa je euharistijska zajednica i srce liturgijskog života kršćanske obitelji; ona je privilegirano mjesto kateheze djece i roditelja« (br. 2226). U tom kontekstu možemo navesti i već klasičan tekst iz pobudnice Ivana Pavla II o katehezi: »Ako je točno da se svuda može katehizirati, ipak želim naglasiti, u skladu sa željama mnogih biskupa, da župna zajednica mora ostati pokretač kateheze i njezino posebno mjesto... obiteljski, bratski i otvoren dom« (CT 67)⁸.

c) Jer je liturgijska, euharistijska i molitvena zajednica

Radi toga što ima temelj u teološkoj stvarnosti, jer je euharistijska zajednica, jer je zajednica vjere i organska zajednica, ona ima zadatak i objedinjavanja (koordinacije) svega izvršavanja crkvenog poslanja, i zato je pozvana na široku suradnju⁹. Ona je na jednom određenom teritoriju ili mjestu točka okupljanja vjernika ne samo na Euharistiju i slavljenje sakramenata nego i na molitvu. Ona je molitvena zajednica u potpunom smislu. To znači da mora pod autoritetom biskupa i župnika bdjeti nad svime što se izražava triadom: *lex credendi, lex operandi i lex operandi*. Tu možda danas treba pokazati posebnu osjetljivost na širenje religioznih praksi (molitvenih, meditativnih itd.) koje čak i svjesno zabacuju ili omalovažavaju dobre molitvene običaje pojedinih župnih zajednica, pa i same liturgijske čine u krilu raznolike mjesne župne zajednice. KKC u tom smislu navodi u svezi sa župom tekst sv. Ivana Krizostoma: »Ti ne možeš moliti u kući kao u crkvi gdje je sabran narod Božji, gdje se vapaj diže k Bogu kao iz jednog srca. Ondje je nešto više: suglasje duhova,

⁶ *Psihologija gomila*, Zagreb 1920, str. 46.

⁷ Izd. Zagreb, 1967, KS – d. 1.

⁸ Izd. *Glas Koncila*, br. 24/1979, prilog.

⁹ Vidi k. 555 § 1,1; 383 § 1.

sloga duša, veza ljubavi, molitve svećenika« (br. 2226). Župa pak istodobno mora odgajati roditelje i inspirirati ih na obiteljsku molitvu koja je za vjerski odgoj od svega najvažnija.

d) Jer je još uvijek najdjelotvornije evangelizacijsko mjesto

U ovom našem izlaganju treba posebno naglasiti da je župa još uvijek, unatoč svojim tromim i neprikladnim pastoralnim oblicima najdjelotvornije mjesto prijenosa vjere na buduću generaciju i najbolje žarište izgradnje crkvene zajednice. Iz iskustva naših minulih okolnosti možemo kazati da je toliko vjere u narodu koliko je nje usađeno kroz kršćansku obitelj i župu. Zbog toga, ako se u nas, kako je red, ovaj opći Katekizam Katoličke crkve želi konkretnije inkulturirati i programski operacionalizirati, onda se on mora uklopiti i u župni pastoral, tako da postane praktično didaktičko pomagalo za župnu katehezu zajedništva. To znači da crkvene stručne katehetske ustanove, bilo one znanstveno-istraživačke razine, bilo one književno-izdavačke, bilo one koordinativne, moraju najviše voditi računa o kvaliteti cjelokupnosti vjerskog odgoja na župnoj razini. Trebalo bi razvijati neku vrstu supsidiarnog odnosa *odozgo prema dolje*, uočavajući potrebe i probleme, davajući korisne smjernice i kontrolirajući provedbu. Veliki razlog za župnu prednost pred drugim oblicima zajedništva nalazi se upravo u onom što se katkad čini njezinom zaprekom: *mjesnost* (teritorijalnost), činjenica da se nalazi usred ljudskih domova, da živi i djeluje duboko urasla u ljudsko društvo.

2. Župu kao organsku zajednicu treba pluriformno organizirati

Budući da je župa organska zajednica unutar mjesne Crkve i da nije sama sebi dovoljna, ona se mora pluriformno organizirati. U našim prilikama posebno mora doživjeti jednu novu i nadobudnu razvojnu fazu, kako ističe pobudnica o laicima Ivana Pavla II (usp. Cl 26). Ona je zbog svog položaja u neposrednoj društvenoj interakciji i, htjela – ne htjela, u funkciji religioznog odgoja. Treba imati na pameti činjenicu da »župne zajednice reprezentiraju jedan bitan modalitet javne slike Crkve i zato su mnogo lakše osjetljive u teoriji i u praksi na pedagoško-religiozne stimulacije« i potrebe. Ali dakako, »konkretna župna zajednica može istodobno sukladno svom načinu prezentacije, djelovati i kao odgojno-religiozna pogodnost i kao zapreka.«¹⁰

a) Zajednica sposobna za stvaranje dobrih običaja – tradicije

U tu svrhu treba pitati, kakva je njezina sadašnja slika? Čini se da je u nas najveća nezgoda župe u tome što nije dovoljno zajednica¹¹. Još uvijek je previše samo servis za podjelbu sakramenata. Previše se oslanja samo na staru baštinu i na pučku religioznost¹², što je samo po sebi dobro, ali često izaziva nesporazum s mladom generacijom koja traga

¹⁰ ULRICH HEMEL, *Religionspaedagogik im Kontext von Theologie und Kirche* u tal. prijevodu: *Introduzione alla pedagogia religiosa*, QUERINIANA, Brescia, 1990, str. 47.

¹¹ Vidi na tu temu dva moja rada: *Današnja župa kao mjesto katehetskog djelovanja; Uloga župne zajednice i obitelji u opredjeljivanju mladih za Krista u Crkvi* u ZBORNİK KLJŠ X. (Varaždin, 1981) i XI. (Pazin, 1982), izd. KS – Zagreb.

¹² O pravilnoj prosudbi pučke religioznosti i pučkih pobožnosti vidi: PAVAO VI. *Evangelii nuntiandi*, br. 48 – izd. KS, Zagreb 1976; *Marialis cultus* br. 24 s. – izd. KS, Zagreb 1975; BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri* (dalje RNE), br. 41, izd. KS, Zagreb, 1983.).

za dubljim religioznim iskustvom. Župa, klasično mjesto kršćanskog života i svjedočenja kao da je mnogo izgubila na brzini, postala je nepokretna. »Čini se da veliki dio snage svjedočenja i evanđeoske živahnosti prelazi u druge ruke... u bezbroj malih skupina u Crkvi« (EN 58)... Većina tih skupina nalazi se više ili manje na rubu župe (molitvene grupe, skupine za obnovu, neokatekumenat)¹³. Župi se zato nameće potreba mnogostruko veće unutarnje razgranatosti djelovanja.

b) Sačuvati značenje privilegiranog mjesta vjerskog iskustva

Ulaskom vjeronauka u školu pojavljuje se opravdana bojazan da će župa još više gubiti na značenju kao mjesto vjerskog iskustva, pogotovo ondje gdje je oslonjena na jedinu »radnu snagu« – župnika, ako on postane i školski namještenik. A prema sadašnjem konceptu uvođenja »konfesionalnog« vjeronauka u škole i sam školski vjeronauk, odnosno svi uvjeti i čimbenici s kojima je povezan, pripada jednim dijelom u pastoralnu djelatnost određene teritorijalne župne zajednice¹⁴. Već sama ta činjenica požuruje strukturnu obnovu župe i na selu, a još urgentnije u gradu. Ona više ne može i ne smije biti samo klerička struktura. Župi se, međutim, sada i povrh ulaska u školu, baš po naslovu kršćanske zajednice, u našem društvu otvara mnogo veća mogućnost. Ta je mogućnost u njezinoj pastoralnoj zadaći još više obvezuje. Poslovi se umnažaju do te mjere da je nužno stvariti široki krug suradnika, pastoralnih službenika, raznih profila izobraženosti i stručnosti.

c) Sačuvati ulogu središta okupljanja svih vjernika

Župa mora postati mjesto okupljanja svih slojeva vjernika, djece, mladih i odraslih do kraja života da bi mogla biti u religioznoj stalnoj interakciji s ostalim čimbenicima u društvu; to je za njezinu vjersko-odgojnu ulogu bitno. »Zasigurno postoji hitna potreba prepravljivanja kršćanskog tkiva ljudskog društva. No uvjet da do toga dođe jest prepravljivanje kršćanskog tkiva samih crkvenih zajednica koje u tim zemljama i u tim narodima žive« (CL br. 34). Župa u našim društvenim okolnostima tranzicije iz jednog ideologiziranog društvenog sustava u pluralistički i ideološki otvoren dolazi u položaj da mora često zauzimati jasan stav prema zahtjevima i namjerama raznih političkih skupina koje bi se htjele okoristiti njezinim autoritetom. To joj nameće zadaću bolje teološke refleksije i sposobnosti neposredne primjene kršćanskog, osobito socijalnog nauka. Crkvena zajednica, naime, svojim ukupnim životom i djelovanjem utječe na formiranje moralnih stavova, osobito na razini obiteljskog života. Ne radi se samo o učenju, iako se učenje nikad ne smije zanemariti. Objektivno poznavanje vjere nikad se ne smije zanemariti, ali religiozni odgovor shvaćen kao kršćanski odgoj ipak se ne sastoji, u prvom redu, u dobrom upoznavanju sa sadržajima, nego je u temelju posredovanje iskustva jednog neuvjetovanog, poželjnog i prihvaćenog *biti*¹⁵. Taj kršćanski *biti* pak uključuje zajedno s iskustvenim uraštanjem u zajednicu vjere i spoznajni rast u poznavanju sadržaja vjere, što je više od samog *znanja*.

¹³ VIJEĆE BISKUPSKIH KONFERENCIJA EUROPE, *Evangelizirati »sekulariziranu« Europu*, izd. Dok. 80 – KS, Zagreb, 1986, str. 49.

¹⁴ Dr. Josip BALOBAN, *Uloga župnika-koordinatora u vodenju vjeronauka u školi* u KATEHEZA 3/1992, str. 52.

¹⁵ Usp. Norbert METTE, Hermann STEINKAMP, *Scienze sociali e teologia pratica*, QUERINIANA, Brescia, 1993, str. 59.

3. Program kateheze unutar cjelovitog pastoralnog programa

Danas se sve više osjeća potreba cjelovitih pastoralnih programa na razini mjesnih crkva i na razini župnih zajednica. To je ponajviše upravo zbog toga što se Crkva na svim svojim razinama doživljava kao zajednica. Poslanje što ga Crkva ima od Gospodina jedno je, ali su službe različite. Suvremena društvena situacija sve je više racionalizirana, zbog informatičkih i drugih tehničkih sredstava podložna je mnogim programiranim utjecajima, zato je potrebno i pastoralni rad programirati, najprije na onom mjestu gdje on izravno ulazi u živu društvenu interakciju. Vjerski je odgoj unutar društvenog odgoja i ne može izbjeći pozitivne i negativne utjecaje drugih društvenih čimbenika. Katkad su društveni čimbenici precizno programirani u određenom interesu koji uvijek ne mora biti ni opći ni u etičkom smislu prihvatljiv. Kršćanska zajednica kao jedan od značajnih čimbenika u društvu mora imati zato i svoj vlastiti program koji može ući u unutarnju društvenu dinamiku. Radi se o cjelovitu programu koji bi trebao obuhvaćati djelatnost župne zajednice kao takve (laici, laičke udruge itd.), ne samo strogo svećenički posao. Ti cjeloviti programi se u nas još nisu počeli stvarati. Još se nije osjetila dovoljna potreba za njim, jer je župa uglavnom oslonjena jedino na župnika koji više-manje autarkično, po svom nadahnuću, po mjeri svoje revnosti i fizičke mogućnosti čini što čini, animira što animira. Ako u se afirmiraju službe vjeroučitelja-laika i drugih laičkih suradnika, programiranje će biti doista prijeka potreba.

a) Liturgijski okvir

Što se tiče vjerskog odgoja općenito sada je već prijeko potreban cjeloviti program i u njemu program župne kateheze, ponajviše zbog toga što je vjeronauk ušao u školski sustav, pa se mora istaknuti specifičnost župne kateheze. S obzirom na sve već rečeno, kad se bude u našim uvjetima programski operacionalizirao KKC, trebat će se odlučiti u programu za župnu katehezu za liturgijski okvir. Od četiri stupa kateheze na kojima se metodički temelji KKC, župna će se kateheza kretati pretežito oko sakramenata, ali prateći liturgijsku godinu u cjelovitom vjerskom iskustvu, u kojem su *lex credendi*, *orandi* i *operandi* međusobno neodvojivi. Ako to isto rečemo kroz trinom: »doctrina-scientia-experientia«, onda bismo mogli kazati da će se školski vjeronauk više baviti onim »scientia« a župna kateheza onim »experientia«.

b) Naglasak na vjerskom iskustvu

Ako u župnoj katehezi stavimo naglasak na vjersko iskustvo, mora se dobro iznijansirati odnos školskog vjeronauka i onog u župi. Župe moraju preuzeti aktivnu odgovornost za katehetske zadatke koji trebaju kompletirati školsku religioznu nastavu i to u pravilu u svezi s inicijacijom u sakramente¹⁶. Župna kateheza tako dobiva na posebnom značenju. Precizna distinkcija između pedagoško-religioznog procesa stjecanja znanja i katehetskog ima veliko značenje¹⁷. Kateheza se mora zasebno oblikovati u smislu komplementarnosti. Dobro zamjećuje dr. Josip Baloban: »Ta su dva vjeronauka kao dvije grane istoga stabla«¹⁸. Duhovna zajednica (na nivou župe) sa svojim nutarnjim životom, svojim slavljenjem

¹⁶ U. HEMEL, n. d., str. 117.

¹⁷ ISTI, n. d., str. 118.

¹⁸ U razgovoru (Suzana Vrhovski) za KANA-u, br. 3/1992, str. 12.

božanskih misterija, svojim simbolima i obredima izvorište je i motivacija kulture što je predaje izobrazbena ustanova. Stoga je važno da školska izobrazba ne oslabi uvođenje u duhovnu zajednicu i u njezin etički visoko zahtjevan život.

Sudjelovanje u crkvenoj zajednici i kvaliteta duhovnog iskustva u srži je programa župne kateheze kao posebnog oblika. U crkvenoj zajednici (župi), gdje se slave otajstva (sakramenti), kateheza se mora doživjeti kao nešto više od školskog predmeta, više od znanja. Ona mora biti u živom dodiru s vjerom običnih ljudi, da mladi čovjek ulazi u ozračje stvarne duhovnosti, koja nije čisto subjektivna. Župna je kateheza u jednom i refleksijski i život, odgovor na pitanja i praktično uvođenje u življenje po vjeri. To pak zahtijeva da svi zainteresirani i zaduženi (župnik, katehete, katehisti, roditelji, župni suradnici itd.) budu prepoznati kao iskreni suradnici sa svojim pravima i dužnostima i, posebno da budu prevladane tradicionalne forme monologa u prijenosu vjere¹⁹.

c) *Oko sakramenata i liturgijske godine*

Župna će se kateheza morati u praksi oblikovati, kako rekosmo, pretežito oko slavljenja sakramenata, ali to ne smije biti ograničeno samo na sakramente inicijacije, iako su oni glavna os. U našim sadašnjim okolnostima (to će potrajati još niz godina) treba oblikovati katekumenat. Ona mora zauzimati znatan dio župnog programa. Nužno je u tom kontekstu da se župna kateheza veže uz liturgiju i njezinu kreativnost u smislu koncilске liturgijske obnove²⁰. Liturgijska godina s blagdanima, a posebno *došašće* i *korizma* mogu biti prikladno vrijeme za uvođenje djece i mladeži u kršćansko zajedništvo i kršćanski način života, samo ne smiju ostati tek na obrednom minimumu. Ona moraju zadobiti i smisao praktičnog kurikulumu za oblikovanje moralnog stava. Treba stoga tražiti način kako da ta intenzivna vremena kršćanske obnove budu prisutna u obiteljima i u životnoj (društvenoj) sredini prema brojčanoj zastupljenosti kršćana-vjernika. U tom smislu program katehizacije i evangelizacije treba uključivati i javnost, konkretan i smišljen put nove inkulturacije, unošenja kršćanskih zasada u sada već dosta raskršćanjenu aktualnu kulturu, osobito u gradovima.

d) *Permanentna kateheza odraslih*

U okviru programa župne zajednice vidno mjesto mora zauzimati permanentna kateheza roditelja i odraslih. KKC ne bi polučio punu svrhu, ako se ne bi iskoristio i kao pomagalo da se omogući širokim slojevima vjernika cjelovitije poznavanje vjere. U tu svrhu će se morati napisati i prilagođeni priručnici, koji ne bi smjeli biti svedeni na »definicije«²¹. Moraju se, stoga, stvarati prikladni modeli da, osobito roditelji, mogu steći i dostatno vjersko znanje. Najprikladnije je vrijeme za permanentnu katehezu odraslih, čini se, korizma. U korizmi se uz katekumenske stupnjeve i obrede može na jako uspješan način katehizirati i sav Božji narod. Zato se katekumenat ne bi trebao provoditi izvan okvira

¹⁹ Usp. Norbert METTE, Hermann STEINKAMP, n. d., str. 68.

²⁰ B. Z. ŠAGI, *Župna kateheza u vjeronauku u školi* u KANA 4/1991; ISTI, *Kreativna liturgija i kršćanska zajednica* u SVESCI, br. 62/1986, str. 11–14.

²¹ Žestoku kritiku na tu jurističku formu kodeksa upućuje H. Küng: »Već strukturiranje s brojevima u godini 1993. kojih se nabroja 2863 rimokatolička vjera – podsjeća na Codex juris canonici. Što bi rekao naš Gospodin Isus? Funkcija toga, kilogram teškog kodeksa, bit će značajnija za tjeranje u red i discipliniranje biskupa, župnika, vjeroučitelja, teologinja i teologa nego za 'usavršavanje' puka« (usp. n. dj., str. 155).

župne zajednice i izvan prikladnog liturgijskog vremena²². To bi moglo biti tek na način iznimke, u sasvim osobitim okolnostima. Neke stvari moraju biti čvrsto dogovorene na razini Biskupske konferencije; i kad se jednom odrede, onda ih se treba držati. Nikakav program nema smisla ako ga svatko smije promijeniti ili jednostavno ignorirati. Za stalnu pouku vjernika i njihovo sazrijevanje u vjeri te su čvrste točke i jasnije određeni pastoralni modeli nezaobilazni. Pomoću njih se stvara nova vjerna svijest i nova pozitivna tradicija, koja, kad se jednom uvede, i na spontan način vrši ulogu prijenosnog kanala vjerskih spoznaja i moralnih vrednota.

Zaključna misao

Iz svega što smo ovdje iznijeli proizlazi da je župna kateheza jako vezana uz kvalitetu cjelokupnog župnog pastoralara. Zato valja ući u široku obnovu svega pastoralara. Bit će nam potrebni i bolji uvidi u sadašnje stanje stvari da bismo mogli doći do dugoročnijih pastoralnih planova i konkretno izvedivih programa, te za sve što se traži – djelatnici.

Ako se nekome učinilo da je ovo moje inzistiranje na župi pretjerano i da nije baš primjereno raspravi o provedivosti KKC, jer župa ima, kako se obično kaže, često nesposobne i ne baš jako zainteresirane župnike, onda bi bilo dobro da se pokuša dati neki bolji način cjelovite crkvene organizacije. Do danas nije ništa bolje nađeno. Župnici pak moraju priznati i svoju nedovoljnu spremnost, ali nipošto toliko nedovoljnu kako se dosta često pretjerano procjenjuje. Većina radi što može i kako može. Nije dobro kada se sve više zamjećuje potcjenjivanje župnog pastoralara u korist nekih novih pokreta. Župnici ne bi trebali biti protiv novih iskustava, ali ne mogu napustiti većinu onih »standardnih« vjernika da bi se bavili malom skupinom »pobožnih«. Ako je netko dobio dar veće pobožnosti, neka pomogne raznoliku župnu zajednicu svoga mjesta, a ne da se izdvaja. Mislim da u pitanjima kateheze, u stvaranju programa, priručnika i pomagala, treba mnogo više respektirati župnike i njihovo iskustvo, jer se kod njih sve više osjeća frustracija zbog stanovita prezriva stava prema njihovu residencijalnom radu.

Uža specijalistička katehetska stručnost ne bi smjela biti toliko okupirana metodom. Važno je otkriti na koja pitanja se danas, katkad i nesvjesno, traže kršćanski religiozni odgovori. Neizostavan je društveni kontekst. Mislim da KKC pokazuje potrebu da se misli, kako u ovom trendu pretjerane religiozne subjektivizacije prenositi i ono objektivno u vjeri, ono što smo i primili (usp. 1 Kor 15,3), što se najbolje čuva i cjelovito dalje prenosi u sklopu žive sredine, u živom odnosu s određenom kršćanskom tradicijom, određenom kulturom. Težnja za subjektivnim iskustvom vjere ne smije zanemariti objektivni sadržaj vjere. Taj se sadržaj zato mora usvajati i doživljavati kroz zajedništvo. Vjera je »iskaz u obliku postavki, ali to je također i zajedništvo u Božjoj riječi, u otajstvu Boga... Sadržaj vjere je sasvim objektivna: ja nemam prava da mijenjam Božju riječ; ali kad je usvajam, ja to činim posredstvom svojih osobnih sredstava«²³. U tom je smislu »vjera bitno vezana uz praxis«²⁴.

²² Nemalo odudara i zabrinjava praksa, čak javno isticana (usp. SLOBODNA DALMACIJA 15. ožujka 1993.; iste nov. 21. ožujka 1994. vijest o krštenju odraslih u Splitu), da se krštenje odraslih (očito bez kat. stupnjeva) obavlja nakon nekog tečaja usred korizme (u subotu prije Cvjetnice i sl.) umjesto u vazmenoj noći.

²³ M. D. CHENU u razgovoru s Jacques Duquesne, *Intelektualac u slobodi*, KS – Zagreb, 1979, str. 118.

²⁴ ISTI, n. d., str. 184.

Životna praksa se odvija u uvjetima vremena i prostora pa je dinamična. Potrebno je zato posvetiti mnogo više pažnje sadržaju, ne samo da se ništa ne izgubi, nego da dođe do novog razumijevanja suvremenog života i svijeta u svjetlu Božje riječi, kako bi se životna praksa stalno mogla usavršavati. Važno je aktualizirati Božju objavu *sada i ovdje*. Katehizacija vjernika bit će tek tada uspješna kad vjernici i vjernička zajednica ponovno postanu sposobni i za teološku refleksiju o svemu što se događa i u što su, na ovaj ili onaj način, umiješani.